

LAKIALOITE 107/2014 vp

Laki omaishoidon tuesta annetun lain ja tuloverolain muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa ehdotetaan muutettavaksi omaishoidon tuesta annettua lakia (937/2005) sekä tuloverolakia (1535/1992) siten, että omaishoidon tuki siirretään kunnilta Kansaneläkelaitoksen maksettavaksi ja omaishoidon tukea ei katsota veronalaiseksi tuloksi.

Nykytila

Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, johon kuuluvat hoidettavalle annettavat tarvittavat palvelut sekä omaishoitajalle maksettava hoitopalkkio, vapaa ja omaishoitoa tukevat palvelut. Nämä määritellään omaishoidon hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Laki omaishoidon tuesta (937/2005) (seur. omaishoitolaki) on ollut voimassa vuodesta 2006.

Omaishoidon tuen järjestämisestä vastaa hoidettavan kotikunta. Omaishoitolain 3 §:ään on otettu säännökset, joiden perusteella kunta voi myöntää omaishoidon tukea. Hoidettavalle annettavat tarvittavat palvelut sekä omaishoitajalle maksettava hoitopalkkio, vapaa ja omaishoitoa tukevat palvelut määritellään hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Jos kunta myöntää hoidettavalle omaishoidon tukea, kunta ja omaishoitaja tekevät toimeksiantosopimuksen omaishoidon tuesta. Omaishoitosopimuksen liitteenä on oltava hoito- ja palvelusuunnitelma. Omaishoidon tukeen sisältyy aina rahana suoritettava hoito-

palkkio. Hoitopalkkio porrastetaan hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella. Hoitopalkkio on verotettavaa tuloa.

Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Omaishoidon järjestäminen

Omaishoidon tuesta annetun lain tarkoituksena on edistää hoidettavan edun mukaisen omaishoidon toteuttamista turvaamalla riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä hoidon jatkuvuus ja omaishoitajan työn tukeminen. Omaishoidon tuki kuuluu niihin sosiaalihuoltolaissa (710/1982) mainittuihin sosiaalipalveluihin, joiden järjestämisestä kunnan on huolehdittava. Uuden sosiaalihuoltolain (1301/2014) on määrä tulla voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2015. Uuden sosiaalihuoltolain tarkoituksena on turvata muun muassa tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut.

Suomessa arvioidaan olevan noin 300 000 omaishoitajaa, mutta omaishoidon tukea kunnat maksavat vain 34 000 omaishoitajalle. Ajoissa myönnetty omaishoidon tuki ehkäisee hoidettavan henkilön tarvetta raskaampaan ja kalliimpaan hoitoon. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tekemät tuoreet selvitykset (Raportti 13/2014) osoittavat, että kunnat ovat laitoshoidon purkamisen rinnalla vähentäneet merkittä-

västi myös kotipalvelua viime vuosina. Seurauksena on ollut omaishoitajan jääminen yksin hoitamaan läheistään. Säästäminen omaishoitajan kustannuksissa on lyhytnäköistä.

Omaishoidon tuen maksatuksen siirtäminen kuntien sijasta Kelalle olisi nykyiseen kunnan järjestämisvastuuseen nähden sekä tarkoituksenmukaisempi että oikeudenmukaisempi, koska kunnissa ei ole osattu hyödyntää riittävässä määrin omaishoidon etuja tai omaishoitajia on käytetty ilmaisena työvoimana. Kelan kautta tuleva rahoitus takaisi sen, ettei kunnissa tehtäisi hylkääviä omaishoidon tukipäätöksiä kunnan taloudelliseen tilanteeseen vedoten. Tällä turvataan myös omaishoitajien tasavertainen asema asuinpaikasta riippumatta.

Tukipalkkion veronalaisuus

Yli 20 vuotta vanhassa tuloverolaissa (1535/1992) ei säädetä omaishoidon tukeen liittyvästä verotuksesta. Tämän vuoksi omaishoidon tuki katsotaan ansiotuloksi ja sitä verotetaan tuloverotuksessa. Omaishoitoon kuuluva hoitopalkkio on tällä hetkellä veronalaista ansiotuloa, vaikka omaisten hoitamista on vaikea nähdä minkäänlaiseen ansioon tähtäävänä toimenä.

Normaalina työsuhteena pidetään työsuhdetta, jossa työtä tehdään yhdelle työnantajalle kokoaikaisesti, työnantajan määräämissä tiloissa ja määräämättömäksi ajaksi solmitussa työsuhteessa. Epätyypilliseksi työkseen on määritelty työsuhteet, joissa nämä ehdot eivät täyty. Omaishoitaja tekee raskasta ja alipalkattua työtä vuorokauden ympäri — palkkion pienuus, kolmivuorotyö ja vain kolme vapaapäivää kuukaudessa, joita on usein mahdoton pitää sijaishoito- tai intervallipaikassa olevan tartuntavaaran vuoksi. Tämä

merkitsee, että omaishoitajan työ on luonteeltaan huolenpitoa. Se on huolehtimista omaisista, jotka eivät sairaudesta, vammaisuudesta tai muusta erityisestä hoivan tarpeesta johtuen selviydy arjestaan omatoimisesti.

Veronalaista ansiotuloa on muun ohessa työsuhteen perusteella saatu palkka ja siihen rinnastettava tulo, eläke sekä tällaisen tulon sijaan saatu etuus tai korvaus (tuloverolain 61 §). Kaikki korvaukset ja edut eivät kuitenkaan ole veronalaista tukea. Tuloverolain 1 §:n mukaan ansiotulosta suoritetaan veroa valtiolle, kunnalle ja seurakunnalle. Omaishoidon tuen muuttaminen verottomaksi tueksi on aiheellista, koska sitä ei pitäisi lukea ansiotuloon rinnastettavaksi hyödyksi, koska ansiotyölle tyypillisiä työaikaanorjajakaan ei noudateta.

Omaishoidon tuesta perittävä tulovero on jääne menneisyydestä. Olisi yhteiskunnalle konkreettialoudellinen ja inhimillinen arvo, että kiinnostus omaishoittoa kohtaan pysyisi edes entisenä ja edellytykset omaishoittoon ja omaishoitajan toimeentuloon paranisivat. Kotona asumisen ja hoitamisen edellytykset on päivitettävä vastaamaan kasvavaa kysyntää, kun tulevaisuudessa varaudutaan entistä suurempaan vanhusväestön määrään. Vanhusten avo- ja kotihoitoon siirtäminen on ollut myös hallituksen tavoite tällä kaudella. Tämän tavoitteen kanssa samassa linjassa on myös omaishoitajien aseman parantaminen, että pystytään vastaamaan lisääntyvän vanhusväestön luomaan yhteiskunnan vastuulla olevaan hoitotarpeeseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

omaishoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) 3 §:n johdantokappale ja 11 § sekä

lisätään 1 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

1 §

Lain tarkoitus

Kansaneläkelaitos huolehtii lain tarkoituksen mukaisesti tuen maksatuksesta ja muusta toteutuksesta siten kuin tässä laissa ja sen nojalla annetussa asetuksessa omaishoidon tuesta tarkemmin säädetään.

3 §

Tuen myöntämisedellytykset

Kansaneläkelaitos voi myöntää omaishoidon tukea, jos:

11 §

Palvelun järjestäjä

Omaishoidon tuen toimenpanosta vastaa Kansaneläkelaitos.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

2.

Laki

tuloverolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään tuloverolakiin (1535/1992) uusi 77 a § seuraavasti:

77 a §

Omaishoidon tuki

Veronalaiseksi tuloksi ei katsota omaishoidon tuesta annetussa laissa (937/2005) tarkoitettua omaishoitajalle annettavaa hoitopalkkiota.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

LA 107/2014 vp — Lauri Heikkilä /ps ym.

Helsingissä 11 päivänä helmikuuta 2015

Lauri Heikkilä /ps
Martti Mölsä /ps
Ari Jalonen /ps
Anne Louhelainen /ps
Teuvo Hakkarainen /ps
Pirkko Mattila /ps
Reijo Hongisto /ps
Pentti Kettunen /ps
Pietari Jääskeläinen /ps
Kimmo Kivelä /ps
Osmo Kokko /ps
Lea Mäkipää /ps
Jussi Niinistö /ps
Arja Juvonen /ps
Ritva Elomaa /ps
Pentti Oinonen /ps
Juho Eerola /ps
Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
Anssi Joutsenlahti /ps

Jari Lindström /ps
Hanna Mäntylä /ps
Mika Raatikainen /ps
Kauko Tuupainen /ps
Juha Väättäin /ps
Maria Tolppanen /ps
Olli Immonen /ps
Ville Vähämäki /ps
Vesa-Matti Saarakkala /ps
Maria Lohela /ps
Johanna Jurva /ps
Reijo Tossavainen /ps
Timo Soini /ps
Jyrki Yrttiaho /vr
Risto Kalliorinne /vas
Eila Tiainen /vas
Esko Kiviranta /kesk
Eero Reijonen /kesk